

ЦЕНТРАЛЬНА СПІЛКА СПОЖИВЧИХ ТОВАРИСТВ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Матеріали

Міжнародної науково-практичної конференції
присвяченої 150-річчю утворення першого споживчого товариства в Україні
та 200-річчю від часу заснування
Львівського торговельно-економічного університету

150 РОКІВ СПОЖИВЧІЙ КООПЕРАЦІЇ УКРАЇНИ: ОЦІНЮЮЧИ МИНУЛЕ, ВИЗНАЧАЄМО МАЙБУТНЄ

Організатори конференції

Укркоопспілка

Львівський
торговельно-
економічний
університет

Полтавський
університет
економіки і торгівлі

За сприяння

Львівської обласної державної адміністрації

Співорганізатори конференції

International
Co-operative Alliance

Euro Coop

Білоруський торгово-
економічний університет
споживчої кооперації

Кооперативно-торговий
університет Молдови

Ка рагандинський
економічний університет
Казспоживспілки

Львів, 13-14 грудня 2016 року

CENTRAL UNION OF CONSUMER SOCIETIES OF UKRAINE
LVIV UNIVERSITY OF TRADE AND ECONOMICS

Proceedings

of the International Scientific and Practical Conference
Dedicated to the 150th Anniversary of the First Consumer Society in Ukraine
and the 200th Anniversary of the Founding of
Lviv University of Trade and Economics

150 YEARS OF CONSUMER COOPERATION OF UKRAINE: ASSESSING THE PAST, DETERMINING THE FUTURE

Organizers

Ukrcoopspilka

Lviv University
of Trade and
Economics

Poltava University of
Economics and Trade

With the support of

Lviv Regional State Administration

Co-organizers

International
Co-operative Alliance

Euro Coop

Belarusian Trade and
Economics University of
Consumer Cooperatives

Trade Co-operative
University of Moldova

Karaganda Economic
University of
Kazpotrebsouz

Lviv, 13-14, December 2016

150 років споживчій кооперації України: оцінюючи минуле, визначаємо майбутнє : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції присвяченої 150-річчю утворення першого споживчого товариства в Україні та 200-річчю від часу заснування Львівського торговельно-економічного університету / [відповід. за вип. : проф. Семак Б. Б.]. – Львів : ЛТЕУ, 2016. – 266 с.

ISBN 978-617-602-189-6

У збірнику представлені тези доповідей, які оприлюднені на Міжнародній науково-практичній конференції присвяченої 150-річчю утворення першого споживчого товариства в Україні та 200-річчю від часу заснування Львівського торговельно-економічного університету “150 років споживчій кооперації України: оцінюючи минуле, визначаємо майбутнє”, яка відбулася у Львівському торговельно-економічному університеті 13-14 грудня 2016 року.

Збірник розрахований на наукових та науково-педагогічних працівників вищих навчальних закладів і наукових установ, аспірантів, студентів, практичних працівників і широкий читачський загал.

Організаційний комітет

Гороховський І. Л.	Голова Правління Укркоопспілки
Синютка О. М.	Голова Львівської ОДА
Кущик П. О.	професор, ректор Львівського торговельно-економічного університету
Нестуля О. О.	професор, ректор Полтавського університету економіки і торгівлі
Бонджованні М.	Президент Еуро Соор
Іванов Т.	Генеральний Секретар Еуро Соор
Лебедева С. М.	професор, ректор Білоруського торгово-економічного університету споживчої кооперації
Шавга Л. Ф.	професор, ректор Кооперативно-торгового університету Молдови
Аймагамбетов Е. Б.	професор, ректор Карагандинського економічного університету Казспоживспілки

Матеріали друкуються в авторському поданні. Організаційний комітет не несе відповідальності за достовірність інформації, поданої в рукописах.

© Колектив авторів

© Львівський торговельно-економічний університет

ISBN 978-617-602-189-6

© Видавництво ЛТЕУ, 2016

ЗМІСТ

13 грудня 2016 року

ПЛЕНАРНЕ ЗАСІДАННЯ 1 “150 РОКІВ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ КООПЕРАЦІЇ: ДОСВІД ЗАРАДИ МАЙБУТНЬОГО”

Модератор: *Нестуля О. О.* Спікер: *Гелей С. Д.*

<i>Синютка О. М.</i> Ефективність діяльності кооперативів в умовах циклічних проявів світових фінансових та економічних криз.....	10
<i>Гелей С. Д., Нестуля О. О.</i> Споживча кооперація України: історичні уроки і реальний шанс її відродження.....	13
<i>Марочко В. І. М. І.</i> Туган-Барановський – видатний теоретик української кооперації..	18
<i>Шабала Я. М.</i> Волинський кооперативний союз “Гурт” та його діяльність у 1933-1939 рр.....	21
<i>Вісін В. В.</i> Становлення споживчої кооперації у Волинській губернії в другій половині XIX – на початку XX ст.....	24
<i>Пурій Р. П.</i> Філософські аспекти функціонування кооперативного руху.....	26

ПЛЕНАРНЕ ЗАСІДАННЯ 2 “СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ПЕРЕТВОРЕННЯ У ПОСТМОДЕРНОВОМУ СУСПІЛЬСТВІ СПОЖИВАННЯ. ЧИ ВІДПОВІДАЄ КООПЕРАЦІЯ ВИКЛИКАМ СУЧАСНОСТІ?”

Модератор: *Семак Б. Б.* Спікер: *Ivanov Todor*

<i>Ivanov Todor</i> Consumer Co-operatives in Europe: champions of serving communities and people through innovation and inclusiveness.....	29
<i>Chiyoge B. Sifa</i> Socio-Economic Changes in the Society of Consumption. Does the Co-operative Model Evolve with the Challenges of our Time?.....	51
<i>Farkash Eyal</i> Retail in the Cloud: From a system of records to a supported decision making system.....	55
<i>Savga Larisa</i> Strategic visions for sustainable development of the consumer Co-operatives.....	70
<i>Баранов Д. Г.</i> Достижения и перспективы развития потребительской кооперации в республике Беларусь.....	--
<i>Куцик П. О.</i> Модель кооперативного бізнесу як чинник глобального стійкого економічного розвитку.....	72
<i>Семак Б. Б.</i> Чинники високої конкурентоспроможності кооперативів в умовах глобалізації.....	74
<i>Анопій В. В.</i> Стратегічні пріоритети розвитку потенціалу споживчої кооперації України.....	77
<i>Шимановська-Діянич Л. М.</i> Генезис споживчої кооперації України у контексті “теорії життєвого циклу організації” та основні напрями її розвитку на етапі відновлення.....	81

**ПЛЕНАРНЕ ЗАСІДАННЯ З “СВІТ НА ЕТАПІ НОВОЇ ТЕХНІЧНОЇ РЕВОЛЮЦІЇ
ТА ЗМІНИ ЕКОНОМІЧНОЇ МОДЕЛІ РОЗВИТКУ, ЧИ Є У КООПЕРАЦІЇ
АДЕКВАТНА ВІДПОВІДЬ?”**

Модератор: Флейчук М. І. Спікер: Гороховський І. Л.

<i>Гороховський І. Л.</i> Світ на етапі нової технічної революції та змін економічної моделі розвитку.....	83
<i>Bongiovanni Massimo</i> Consumer cooperation in the rapidly changing world.....	87
<i>Лебедева С. Н.</i> Перспективы развития сетевого университета “кооперация” как системы межвузовского сотрудничества в контексте интернационализации.....	88
<i>Шевчук В. О.</i> Кооперативи як чинник стійкого економічного зростання.....	94
<i>Флейчук М. І.</i> Тенденції розвитку кооперативного руху в умовах глобалізації.....	96
<i>Семів С. Р.</i> Міжнародний кооперативний рух як фактор сталого розвитку світової економіки.....	99

14 грудня 2016 року
СЕКЦІЙНІ ЗАСІДАННЯ

**СЕКЦІЯ 1 “ІСТОРИЧНІ ТРАДИЦІЇ УКРАЇНСЬКОГО КООПЕРАТИВНОГО
РУХУ”**

<i>Гелей С. Д.</i> Іван Франко про засади української кооперації.....	101
<i>Аліман М. В.</i> Культурно-просвітницька діяльність Полтавської спілки споживчих товариств у 1917-1919 роках.....	108
<i>Верига Ю. А.</i> Роль Бориса Мартоса в підготовці ревізорських кадрів для кооперації.....	110
<i>Вісина Т. М.</i> Споживча кооперація Волинського воєводства в 20-30-х роках XX ст.....	112
<i>Гладкий С. О.</i> Споживча кооперація, громадянське суспільство, право: синхронні та діахронні взаємозв'язки.....	115
<i>Голубка М. М.</i> Роль і значення економічної думки Едмунда Егана у становленні кооперативного руху на Закарпатті в другій половині XIX-першій половині XX століття та її вплив на економічний поступ регіону.....	117
<i>Козюра І. В.</i> Борис Мартос: громадсько-політичний діяч, кооператор і педагог.....	119
<i>Манжура О. В.</i> Біполярність та полівекторність поглядів українських економістів кінця XIX-початку XX століття на кооперацію: значення для сучасності.....	121
<i>Михальський Ю. В., Миронов Ю. Б.</i> Український національний інституціоналізм у кооперативній думці другої половини XIX-початку XX століття.....	123
<i>Онїко Т. В.</i> Підтримка вітчизняною споживчою кооперацією освіти та культури: досвід 1920-х років.....	125
<i>Прокіп А. В.</i> Відродження кооперативного руху в Україні в умовах незалежності.....	127
<i>Томашик Л. С.</i> Зародження кооперативної ідеї в країнах Європи.....	129

**СЕКЦІЯ 2 “СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ СПОЖИВЧОЇ
КООПЕРАЦІЇ ТА СТРАТЕГІЧНІ ПРІОРИТЕТИ ЙОГО ЕФЕКТИВНОГО
РОЗВИТКУ”**

<i>Барна М. Ю.</i> Інноваційні шляхи організаційного розвитку підприємств споживчої кооперації України.....	132
<i>Балабан П. Ю.</i> Ефективність функціонування кооперативної торгівлі в умовах конкуренції.....	134
<i>Бенях В. В., Кісіль О. М.</i> Розвиток трудового потенціалу вищих навчальних закладів споживчої кооперації України.....	140
<i>Біла О. Г.</i> Соціально-економічна діяльність споживчої кооперації України та шляхи прискорення її розвитку.....	142
<i>Бучко І. Є.</i> Підвищення ефективності управління на засадах менеджменту та інформаційних систем споживчої кооперації України.....	145

<i>Варналій З. С., Васильців Т. Г.</i> Посилення потенціалу фінансово-економічної безпеки суб'єктів споживчої кооперації на внутрішньому ринку.....	147
<i>Васильців Т. Г., Куцик В. І., Луцак Р. Л.</i> Посилення потенціалу безпеки підприємств споживчої кооперації.....	149
<i>Верига Ю. А., Кулик В. А.</i> Наукові дослідження з питань обліку, контролю та аналізу для підприємств та організацій споживчої кооперації.....	151
<i>Віттонін В. О.</i> Оцінювання ефективності управління професійними компетенціями працівників.....	152
<i>Власенко В. А.</i> Стратегічні пріоритети розвитку підприємств та організацій споживчої кооперації України в умовах трансформації національної економіки.....	154
<i>Войнаш Л. Г.</i> Стратегічні пріоритети кадрової політики в контексті розвитку соціально-економічного потенціалу споживчої кооперації України.....	156
<i>Гончаренко В. В.</i> Про доцільність впровадження класичного неприбуткового кооперативного механізму діяльності у споживчій кооперації України.....	158
<i>Городня Т. А., Міщук А. І.</i> Інноваційні засоби діагностичних досліджень в кооперативній торгівлі.....	160
<i>Карпенко Н. В.</i> Корпоративна соціальна відповідальність: теорія і практика.....	163
<i>Карцева В. В.</i> Фінансовий контролінг як складова стратегічних пріоритетів ефективного розвитку споживчої кооперації.....	165
<i>Коваль Л. М.</i> Міжгалузеві зв'язки аграрного сектору економіки та споживчої кооперації.....	167
<i>Ковтун О. І., Ковтун Н. О.</i> Адаптація системи традиційної споживчої кооперації України до сучасних умов господарювання.....	169
<i>Коробкин А. З.</i> Стратегические направления развития кооперативной торговли Республики Беларусь.....	172
<i>Костишина Т. А., Степанова Л. В.</i> Стратегічні пріоритети ефективного розвитку соціально-економічного потенціалу споживчої кооперації.....	173
<i>Кравченко О. О.</i> Формування кадрової безпеки підприємств як складової економічної безпеки.....	175
<i>Кузьма Х. В.</i> Економічна суть комісійних операцій підприємств споживчої кооперації.....	177
<i>Куриленко В. В.</i> Пріоритети ефективного розвитку трудового потенціалу потребительської кооперації в сучасних умовах.....	179
<i>Кушниця К. В.</i> Увеличение финансовых ресурсов в потребительской кооперации Молдовы – как фактор выхода из кризиса.....	181
<i>Макарук Ф. Ф.</i> Ринок, як соціально економічний потенціал споживчої кооперації.....	183
<i>Мищак О. В., Осадчук Ю. М.</i> Організаційно-економічний механізм формування системи фінансового забезпечення розвитку споживчої кооперації.....	185
<i>Мізюк Б. М.</i> Підвищення ефективності управління на засадах менеджменту та інформаційних систем в споживчій кооперації.....	187
<i>Миценко Н. Г.</i> Міжгалузєва інтеграція як чинник економічного зростання споживчої кооперації.....	189

–розробляти навчально-методичну літературу для самостійної позааудиторної роботи студентів з використанням віртуально-тренінгових електронних технологій навчання;

–поглибити загально-інформаційну підготовку студентів, виробити у них вміння ефективного користування комп’ютерно-комунікаційними засобами і програмами;

–активізувати роботу з національного громадянського виховання студентів, в основу якого варто покласти принципи гуманізму, демократизму, єдності сім’ї і навчального закладу, наступності та спадкоємності поколінь;

–посилити виховну роботу із студентською молоддю, забезпечити соціальне оздоровлення студентського колективу, здійснювати контроль за фізичним розвитком і здоров’ям молоді, сприяти заняттям фізичною культурою та спортом.

Отже, запропоновані стратегічні напрями кадрової політики сприятимуть формуванню конкурентоспроможного кадрового потенціалу та соціально-економічного потенціалу споживчої кооперації України.

Список використаних джерел

1. Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року: Указ Президента України: [електронне джерело]. – Джерело доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/344/>

Гончаренко В. В.

д.е.н., професор

ВНЗ Укоопспілки “Полтавський університет економіки і торгівлі”

ПРО ДОЦІЛЬНІСТЬ ВПРОВАДЖЕННЯ КЛАСИЧНОГО НЕПРИБУТКОВОГО КООПЕРАТИВНОГО МЕХАНІЗМУ ДІЯЛЬНОСТІ У СПОЖИВЧІЙ КООПЕРАЦІЇ УКРАЇНИ

В ринковій економіці кооперативи, як особлива форма господарської діяльності, мають унікальну соціально-економічну природу, що базується на ідеї економічної самопомогли широких верств населення з метою самозабезпечення необхідними товарами та послугами. Цілі та завдання кооперативів, в тому числі й споживчих, суттєво відрізняються від традиційних форм ведення бізнесу, тому кооперативні організації займають особливе місце в економіках багатьох країн світу [1].

В Україні, на жаль, ця особливість споживчої кооперації була втрачена через різні причини. Підприємства і організації споживчої кооперації в нашій країні традиційно розглядаються як звичайні форми бізнесу, що спрямовують свою діяльність на отримання прибутку. Тому вони мають звичайний режим оподаткування, який застосовується до всіх форм підприємництва. В той самий час, інші, існуючі в Україні види кооперативів, – обслуговуючі сільськогосподарські, кредитні (кредитні спілки), житлові та гаражні кооперативи, садівничі товариства тощо, – мають статус неприбуткових організацій і підпадають під режим пільгового оподаткування.

Слід зазначити, що в системі споживчої кооперації України накопичилися суттєві проблеми та протиріччя. За період 1991-2016 рр. відбулося скорочення кількості пайовиків споживчої кооперації в 57,6 рази (із 12,5 млн. до 217 тис. осіб). Якщо на початку 90-х рр. членами системи споживчої кооперації було 42,7 % населення, то зараз цей показник становить лише 0,48 %. Кількість підприємств роздрібної торгівлі споживчої кооперації за цей період скоротилась із 73,6 тис. до 6,9 тис. одиниць. Це все свідчить про неефективність існуючої в Україні моделі діяльності споживчої кооперації.

У зв'язку з цим, виникла нагальна потреба започаткування серйозної наукової дискусії щодо подальшої моделі розвитку споживчої кооперації України. Це може бути як приватизація, так і кардинальне реформування фінансово-господарського механізму діяльності та повернення споживчої кооперації України до її класичної неприбуткової природи. На останньому варто зупинитись детальніше.

Особливість кооперативних форм господарювання у більшості країн світу полягає у тому, що члени-пайовики кооперативів, у тому числі і споживчих, є одночасно їх власниками та клієнтами/користувачами послуг. В міжнародній кооперативній практиці це називається “принципом тотожності власника і клієнта кооперативного підприємства”. Тому кооператив як господарюючий суб'єкт надає послуги не стороннім особам (клієнтам), а переважно або виключно своїм членам-власникам. Ця обставина обумовлює прагнення кооперативу до максимального здешевлення організованих ним для своїх членів послуг, а не отримання прибутку від такого надання для подальшого розподілу його між власниками (що характерно для суб'єктів підприємницької діяльності).

З огляду на вищезазначене, можна зробити висновок про особливу природу кооперативного прибутку. Кооперативні форми господарювання прагнуть надавати послуги своїм членам-пайовикам на неприбуткових засадах, тобто за собівартістю. Однак собівартість неможливо визначити наперед. Тому члени кооперативу, будучи його рівноправними співвласниками, спільно приймають рішення про механізм фінансування його діяльності. Джерелами такого фінансування є внески (вступні та пайові) та плата за послуги кооперативу, розмір яких має гарантовано покривати витрати кооперативу. Тому кооператив встановлює плату за свої послуги (ціни, розцінки) «з запасом» від планової собівартості для недопущення виникнення збитків. Звідси й виникає перевищення доходу над витратами кооперативу, що для будь-якого суб'єкта підприємництва цілком справедливо вважається прибутком. Це перевищення доходів над витратами у кооперативі є не метою діяльності, а наслідком неможливості точного попереднього встановлення плати за послуги на рівні собівартості. В класичних кооперативах існує особливий механізм розподілу між клієнтами-пайовиками отриманого кооперативом прибутку у вигляді кооперативних виплат пропорційно до користування послугами, що фактично є поверненням пайовикам надлишково сплачених кооперативу коштів за його послуги.

Описаний вище механізм неприбуткової господарської діяльності кооперативів, в тому числі й споживчих, свідчить, що поняття “неприбуткова діяльність” у кооперативах не означає відсутність прибутку чи отримання збитків. Цей термін означає лише те, що така економічна категорія як прибуток не є метою кооперативної діяльності. Крім цього, прибуток у кооперативних формах господарювання з економічного погляду має іншу економічну

природу, ніж у підприємницьких, бо отримується переважно від обслуговування власників-пайовиків і розподіляється ними за спільним рішенням. За природою він більше схожий на цільове фінансування.

Слід зазначити, що описані вище міжнародні принципи та механізми кооперативної діяльності практично не застосовуються у споживчій кооперації України, яка в основі свого функціонування зберегла старий господарський механізм. Це дозволяє висунути гіпотезу стосовно високої ймовірності негативного впливу цього факту на сучасний стан споживчої кооперації України. Повернення споживчої кооперації України до класичної неприбуткової природи може відкрити перед нею нові перспективи.

Список використаних джерел

1. Гончаренко В. В. *Неприбуткова економічна природа кредитних спілок і кооперативних банків // Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія: Економічні науки. – №2(58). – 2013. – с. 303. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://scholar.google.com.ua/citations?user=2rqzaOEAAA&hl=uk&oi=ao>*

Городня Т. А.

к. е. н., доцент,

Мищук А. І.

аспірант

Львівський торговельно-економічний університет

ІННОВАЦІЙНІ ЗАСОБИ ДІАГНОСТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ В КООПЕРАТИВНІЙ ТОРГІВЛІ

В умовах ринкової економіки інформаційні та інноваційні можливості, як результат сучасного інтелектуального продукту, створюють суттєвий потенціал для нового підходу до економічної діагностики функціонування торговельних підприємств споживчої кооперації, на підставі чого може кардинально змінюватися управління їх розвитком відповідно до потреб суспільства. Для торговельного підприємства це, насамперед, постійна і своєчасна робота з асортиментом товарів та послуг, організація їх реалізації згідно з договорами поставки та попитом обслуговуваних контингентів споживачів. Для удосконалення діяльності торговельних підприємств з використанням інструментарію моделювання необхідно впровадити принцип пріоритетності взаємопов'язаних показників комерційної діяльності. При цьому з множини основних показників треба виділити найбільш суттєвий показник як пріоритетний, визначити зону (діапазон) допустимої зміни його величини.

Для проведення діагностичних досліджень важливим є аналіз розв'язків оптимізаційних моделей. Так, за допомогою методів оптимізації визначаються оптимальні величини цільової функції $f(x)$ в окресленій області допустимих розв'язків D , яка формується згідно з межовими обсягами використання товарних ресурсів. Для сформованої моделі ведеться пошук максимального або мінімального значення цільової функції $f(x)$ при виконанні умов виробничо-збутового характеру в області допустимих її значень D . Найбільш характерними

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

**150 РОКІВ СПОЖИВЧІЙ КООПЕРАЦІЇ УКРАЇНИ:
ОЦІНЮЮЧИ МИНУЛЕ, ВИЗНАЧАЄМО МАЙБУТНЄ**

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції
присвяченої 150-річчю утворення першого споживчого
товариства в Україні та 200-річчю від часу заснування
Львівського торговельно-економічного університету

Підписано до друку 08.12.2016 р.
Формат 60x84/16. Папір офсетний.
Гарнітура Times New Roman. Друк на різнографі.
15.46 ум. др. арк. 13.84 облік. видавн. арк.
Тираж 300 прим. Зам. 326.

Віддруковано в друк. видавництва Львівського торговельно-економічного університету
79005, м. Львів, вул. Туган-Барановського, 10. Тел. 244-40-19. e-mail drook@ukr.net
Свідoctво Держкомітету інформаційної політики, телебачення та радіомовлення України
серія ДК № 5149 від 15.07.2016 р.

ЛЬВІВСЬКИЙ
ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

